

Par patēriņa cenām 2022.gada janvārī

Patēriņa cenu līmeni janvārī ietekmēja atbalsts energoresursu cenu ārkārtēja pieauguma mazināšanai

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2022.gada janvārī, salīdzinot ar 2021.gada decembri, patēriņa cenu līmenis saglabājās nemainīgs. Precēm tas samazinājās par 0,2%, bet pakalpojumiem pieauga par 0,5 procentiem.

Tradicionāli janvārī ir vērojams cenu pieaugums. Šogad janvārī patēriņa cenu līmenis bija zemāks par pēdējos gados vēroto, ko galvenokārt ietekmēja valdības ieviestie atbalsta pasākumi energoresursu cenu straujā pieauguma kompensēšanai no šī gada 1.janvāra līdz 30.aprīlim.

Lielākā samazinošā ietekme janvārī bija cenu kritumam elektroenerģijai par 38,3%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 1,4 procentpunktiem. To galvenokārt noteica no 1. janvāra atceltā obligātā iepirkuma un jaudas komponente un pārvades un sadales sistēmu pakalpojumu maksa valsts atbalsta ietvaros.

Samazinoša ietekme janvārī saistībā ar sezonālām izpārdošanām bija cenu kritumam apģērbiem un apaviem (samazinājums par 3,4%), kas kopējo patēriņa cenu līmeni attiecīgi samazināja par 0,2 procentpunktiem.

Lielākā palielinošā ietekme janvārī bija cenu pieaugumam pārtikai par 1,9%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,5 procentpunktiem. Pārtikai janvārī tradicionāli ir sezonai raksturīgs cenu palielinājums, kas šogad bija straujākais šajā mēnesī kopš 2011.gada. Lielākā ietekme bija cenu kāpumam svaigiem augļiem un dārzeņiem un cenu kritumam pienam un olām. Jāatzīmē, ka pasaules pārtikas cenām pēc neliela krituma iepriekšējā gada decembrī, janvārī atkal bija vērojams pieaugums. Mēneša laikā pasaules pārtikas cenas pieauga par 1,1%. Janvāra cenu pieaugumu noteica augu eļļu un piena produktu cenu stabilie kāpumi, ko daļēji kompensēja cukura cenu kritums jau otro mēnesi pēc kārtas, bet gaļai un graudaugiem cenas praktiski nemainījās. Augu eļļu cenu indekss janvārī sasniedza visu laiku augstāko rādītāju. Cenu kāpumu turpināja ietekmēt vājā izlaide galvenajās ražotājvalstīs, piegādes grūtības, pieaugošais importa pieprasījums pasaulē un augošās jēlnaftas cenas. Piena produktiem cenas pieauga piekto mēnesi pēc kārtas, visstraujāk pieaugot cenām vājpiena pulverim un sviestam, ko noteica eksporta pieejamības samazināšanās, īpaši no Rietumeiropas, bažas par ražošanas apjomiem Okeānijā, kā arī piena pārstrādes un transportēšanas aizkavēšanās Covid-19 izraisītā darbaspēka trūkuma dēļ.

Arī cenu kāpums dabasgāzei daļai iedzīvotāju no 1.janvāra tiek kompensēts, bet, ņemot vērā tarifu paaugstināšanu no šī gada 1.janvāra, kopumā dabasgāzei cena mēneša laikā pieauga par 31,9%. Cenas pieauga arī siltumenerģijai par 2,9% un cietajam kurināmajam par 5,5 procentiem, kas kopā ar cenu kāpumu dabasgāzei kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,5 procentpunktiem.

Vērā ņemams cenu pieaugums bija arī personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem par 6,3%, kas kopējo cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu.

Pakalpojumiem cenas janvārī pieauga par 0,5%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu. Lielākā palielinošā ietekme bija vērojama cenu kāpumam atkritumu savākšanai, ko ietekmēja dabas resursu nodokļa palielināšana, ambulatoriem un ēdināšanas pakalpojumiem, savukārt lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam pasažieru pārvadājumu pakalpojumiem, kā arī pirmsskolas izglītībai saistībā ar PVN likmes samazināšanu.

Neliels cenu kāpums janvārī bija vērojams arī degvielai. Latvijā degvielas cenas janvārī mēneša laikā pieauga par 1,5% un kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu. Augsto cenu degvielai turpina ietekmēt straujais pasaules naftas cenu kāpums. Jāatzīmē ka pasaules naftas cenas, pēc krituma iepriekšējā gada pēdējos mēnešos, šī gada janvārī atkal strauji pieauga – mēneša laikā vidēji par 14,4%, mēneša beigās Brent naftas cenai pieaugot līdz pēdējo septiņu gadu laikā augstākajam līmenim – 90 USD par barelu. Kāpumu naftas cenai ietekmēja cerības uz globālās ekonomikas atveseļošanu, kura palielinātu naftas pieprasījumu, OPEC+ vienošanās turpināt naftas ieguves nelielu palielināšanu, nemieri naftas ieguvējvalstī Kazahstānā, kā arī satraukums par ģeopolitisko saspīlējumu Ukrainā.

2022.gada janvārī, salīdzinot ar iepriekšējā gada janvāri, patēriņa cenas pieauga par 7,4%. Gada vidējā inflācija bija 3,9 procenti.

Sagaidāms, ka tuvākajos mēnešos cenu izmaiņas pārsniegs sezonālo svārstību līmeni. Galvenā ietekme uz cenu pārmaiņām joprojām būs saistīta ar pasaules cenu kāpumu energoresursiem un pārtikai, kā arī ir sagaidāma to pakārtotā ietekme uz rūpniecības preču un pakalpojumu cenām. Sākot no pavasara, patēriņa cenas stabilizēsies, bet, ņemot vērā sagaidāmo cenu kāpumu tuvākajos mēnešos un bāzes efektu, 2022. gadā kopumā vidējā gada inflācija būs augstāka par 2021. gadā vēroto. Vienlaikus to joprojām noteiks pasaules cenu svārstības.